

Izvirni znanstveni članek
UDK 502.131.1:658.818.3

Pravica do popravila kot sredstvo za doseganje trajnostnosti

TJAŠA KALIN

*mlada raziskovalka na Inštitutu
za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti
v Ljubljani, doktorska študentka
na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani*

Povzetek

Evropska unija se aktivno zavzema za bolj zeleno gospodarstvo. V okviru Evropskega zelenega dogovora je bila sprejeta usklajena strategija za podnebno nevtralno, z viri gospodarno in konkurenčno gospodarstvo, ki vključuje razširitev krožnega gospodarstva. Evropska komisija si je znotraj Novega akcijskega načrta za krožno gospodarstvo prizadevala za krepitev vloge potrošnikov pri politiki za trajnostne izdelke, predvsem z določitvijo nove pravice do popravila. Popravilo je namreč bolj učinkovito in trajnostno kot recikliranje, saj se prihrani energija, material in voda, hkrati pa so nižji tudi transportni stroški. Pravica do popravila, kot namiguje že izraz, pomeni pravico posameznika, da kupljeno blago popravi bodisi sam bodisi pri neodvisnem popravljavcu oziroma popravljavcu, ki ga izbere sam. Osnovna predpostavka je dejstvo, da je posameznik blago oziroma napravo kupil, s tem postal lastnik in bi posledično moral imeti pravico uporabe, vzdrževanja in popravila blaga na način, ki ga ima za najprimernejšega. Junija 2024 je bila sprejeta nova Direktiva o skupnih pravilih za spodbujanje popravila blaga (Direktiva R2R), s katero se uresničuje prednostna naloga Evropske komisije glede zelenega prehoda in cilja trajnostne potrošnje. Cilj direktive je spodbuditi popravilo in ponovno uporabo, kadar je blago z napako mogoče popraviti ali obnoviti. Potrošnikom zagotavlja orodja, ki povečujejo preglednost in izboljšujejo pogoje popravila, ter proizvajalcem nalaga obveznost, da določeno blago popravijo tudi zunaj obveznega jamstva.

Ključne besede: pravica do popravila, trajnostna potrošnja, Direktiva R2R, obvezno jamstvo za skladnost blaga, tržna garancija

Right to repair as a tool for achieving sustainability

Abstract

The European Union is actively advocating for a greener economy. As part of the European Green Deal, a coordinated strategy for a climate-neutral, resource-efficient, and competitive economy has been adopted, which includes the expansion of the circular economy. Within the framework of the New circular economy action plan, the European Commission has worked to strengthen the role of consumers in the policy for sustainable products, primarily through the establishment of a new right to repair. Repairing is more efficient and sustainable than recycling, as it saves energy, materials, water, and also reduces transportation costs. The right to repair, as the name suggests, grants individuals the right to repair purchased goods either by themselves or through an independent repairer, or one of their choosing. The premise is that the individual has purchased the goods or device, thereby becoming the owner, and should consequently have the right to use, maintain, and repair the goods in the manner they deem most appropriate. In June 2024, a new Directive on common rules promoting the repair of goods (R2R directive) was adopted, fulfilling the European Commission's priority regarding the green transition and the goal of sustainable consumption. The aim of the directive is to encourage repair and reuse when faulty goods can be repaired or refurbished. It provides consumers with tools to increase transparency and improve repair conditions, while imposing an obligation on manufacturers to repair certain goods even outside the legal guarantee.

Keywords: right to repair, sustainable consumption, R2R directive, legal guarantee for conformity of goods, commercial guarantee

1. Uvod

V zadnjih desetletjih so nevarnosti okoljskega onesnaževanja in podnebnih sprememb močno izstopale v javnih razpravah. Skrb za trajnostni razvoj je privedla do globalnih in regionalnih gibanj za trajnostno potrošnjo in proizvodnjo.¹ Tudi Evropska unija (EU) se v zadnjih letih aktivno zavzema za bolj zeleno gospodarstvo. V okviru Evropskega zelenega dogovora² je bila sprejeta usklajena strategija za podnebno nevtralno, z viri gospodarno in konkurenčno gospodarstvo, ki vključuje razširitev krožnega gospodarstva. Evropska komisija si je znotraj Novega akcijskega načrta za krožno gospodarstvo³ prizadevala za krepitev vloge potrošnikov pri politiki za trajnostne izdelke, predvsem z določitvijo nove pravice do popravila. Zavezala se je k preučitvi možnosti novih horizontalnih stvarnih pravic za potrošnike, na primer glede

¹ Mak in Terryn, str. 228.

² COM(2019) 640 final.

³ COM(2020) 98 final.

razpoložljivosti nadomestnih delov in dostopa do popravila. Prav tako naj bi premislila o možnih spremembah Direktive (EU) 2019/771 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o nekaterih vidikih pogodb za prodajo blaga, spremembi Uredbe (EU) 2017/2394 in Direktive 2009/22/ES ter razveljavitvi Direktive 1999/44/ES (SGD)⁴ v zvezi z vlogo, ki jo lahko ima jamčevanje za skladnost blaga pri zagotavljanju bolj krožnih izdelkov. Prispevek se osredotoča na pravico do popravila v pravu EU tako znotraj obveznega jamstva za skladnost blaga kot zunaj njega s poudarkom na trajnostnih vidikih. Predstavi tudi ureditev obveznosti popravila in drugih novosti po Direktivi (EU) 2024/1799 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o skupnih pravilih za spodbujanje popravila blaga in o spremembi Uredbe (EU) 2017/2394 ter direktiv (EU) 2019/771 in (EU) 2020/1828 (Direktiva R2R).⁵

2. Trajnostna potrošnja v EU

Trajnostna potrošnja vpliva na dve področji evropske politike, na politiko potrošnikov in okoljsko politiko.⁶ Eden od skupnih elementov obeh je trajnost blaga, ki naj bi zdržalo tako dolgo, kot je tehnično mogoče, da se prihranijo viri in energija, ki bi bili sicer potrebni za zamenjavo.⁷ Tu vstopi pravica potrošnikov do popravila kot sredstvo za doseganje trajnostne potrošnje. Popravilo je namreč učinkovitejše in bolj trajnostno kot recikliranje, saj se prihranijo energija, material in voda, hkrati pa so nižji tudi transportni stroški.⁸ Evropski parlament poudarja, da je pravica do popravila ključni korak načrta EU za oblikovanje krožnega gospodarstva do leta 2050 v okviru Evropskega zelenega dogovora.⁹

Pri usklajevanju okoljskih ciljev s cilji varstva potrošnikov lahko nastane konflikt interesov. Vendar je zavedanje evropskega zakonodajalca in potrošnikov o pomembnosti trajne potrošnje pripeljalo do potrebe, da se okoljski cilji vključijo v pravo varstva potrošnikov.¹⁰ Tak integriran pristop ima podlago v 11. in 12. členu Pogodbe o delovanju Evropske unije, ki določata, da je treba zahteve varstva okolja in varstva potrošnikov vključevati v opredelitve in izvajanje politik ter dejavnosti EU.¹¹ Omenjena člena pomenita konkretizacijo splošnih ciljev in vrednot, vzpostavljenih v tretjem odstavku 3. člena Pogodbe o Evropski uniji, ki določa, da si EU

⁴ UL L 136, 22. 5. 2019.

⁵ UL L 1799, 10. 7. 2024.

⁶ Tonner, Malcom, str. 7.

⁷ Prav tam.

⁸ Terry, str. 853.

⁹ Zakaj je zakonodaja EU o pravici do popravila pomembna?, <<https://www.europarl.europa.eu/topics/sl/article/20220331STO26410/zakaj-je-zakonodaja-eu-o-pravici-do-popravila-pomembna>> (30. 9. 2024).

¹⁰ Mak, Terry, str. 234.

¹¹ Prav tam.

prizadeva za trajnostni razvoj Evrope, za visoko konkurenčno socialno tržno gospodarstvo in za visoko raven varstva ter izboljšanje kakovosti okolja. Nadalje sta varstvo okolja in varstvo potrošnikov začrtana tudi v Listini EU o temeljnih pravicah, specifično v 37. in 38. členu. Cilji varstva okolja (trajnostnega razvoja) so usklajeni z varstvom potrošnikov pri ureditvi, ki izboljšuje trajnost izdelkov (pravila glede jamčevalnih zahtevkov, predvsem popravila, in tržne garancije).¹² Tu je pomembna tudi pravica do popravila, ki hkrati varuje potrošnika, da lahko blago popravi sam oziroma pri popravljavcu, ki ga izbere sam, in okolje, saj spodbuja popravilo blaga in s tem daljša njegovo življenjsko dobo.

3. Pravica do popravila

Pravica do popravila, kot namiguje že izraz, pomeni pravico posameznika, da kupljeno blago popravi bodisi sam bodisi pri neodvisnem popravljavcu oziroma popravljavcu, ki ga izbere sam.¹³ Pri tem gre predvsem za naprave in opremo, kot so avtomobili in elektronske naprave, pri katerih obstajajo omejitve pri popravilu, kot so možnost popravila le pri pooblaščenem popravljavcu, omejitev dostopa do orodij za popravilo in nadomestnih delov ter zaščite z uporabo programske opreme. Pravica do popravila temelji na dejstvu, da je posameznik blago oziroma napravo kupil, s tem postal lastnik in bi posledično moral imeti pravico uporabe, vzdrževanja in popravila blaga na način, ki ga ima za najprimernejšega.¹⁴

Gibanja za pravico do popravila so se v zadnjih letih okrepila skladno s porastom uporabe blaga z digitalnimi elementi oziroma elektronskih naprav. Podporniki pravice do popravila si v osnovi prizadevajo za zagotovitev dostopa do informacij v zvezi s popravilom (na primer priročniki za popravila), za dostop do nadomestnih delov in orodij za popravilo ter za načrtovanje in proizvodnjo popravljivega blaga.¹⁵ Na nasprotni strani jim stojijo proizvajalci, ki zatrjujejo, da bi zakonodaja, ki bi omogočila široko pravico do popravila, omogočila piratstvo njihove intelektualne lastnine in potrošnike izpostavila varnostnim tveganjem.¹⁶

Gibanje za pravico do popravila je dejavno v Združenih državah Amerike (ZDA), kjer je bila posledično že leta 2012 v zvezni državi Massachusetts sprejeta prva zakonodaja v zvezi s pravico do popravila, specifično za motorna vozila.¹⁷ Od proizvajalcev zahteva, da neodvisnim

¹² Weingerl, str. 131.

¹³ Gambino, str. 127.

¹⁴ Prav tam, str. 129.

¹⁵ Prav tam, str. 133.

¹⁶ Prav tam, str. 128.

¹⁷ Mirr, str. 2399.

popravljalcem in lastnikom vozil zagotovijo ali prodajo enake informacije o diagnostiki in popravilu, kot jih zagotavljajo svojim trgovcem.¹⁸

Omejitve popravil se pojavljajo v različnih oblikah, pri čemer so nekateri načini znani že desetletja, nekatere novejša pa so omogočile spremembe v tehnologiji in pravu.¹⁹ V praksi je težko razbrati, ali je bila motivacija za nekatere odločitve v zvezi s samo zasnovo izdelka in ceno resnično omejitev popravila ali pa so bile sprejete zaradi drugih razlogov, kot so estetski videz produkta, njegova uporabnost, zmogljivost ali celo varstvo potrošnikov.²⁰

Ena zanimivejših omejitev popravila se je leta 2016 pojavila v zvezi s pametnimi telefoni Apple iPhone. Uporabniki modelov iPhone so poročali, da se je njihova naprava spremenila v »drago opeko«, potem ko so sami zamenjali zaslon ali gumb s senzorjem za prepoznavanje prstnih odtisov oziroma so to storili pri nepooblaščenem popraviljavcu. Šlo je za ukrep, ki je preprečeval uporabo tretjih nadomestnih delov. Apple je trdil, da je šlo za varnostni ukrep, ki je ščitil uporabnike pred morebitnimi zlonamernimi senzorji za prepoznavanje prstnih odtisov. Vseeno je bil pred avstralskimi sodišči obsojen za kršitev njihovega prava varstva potrošnikov, plačati je moral odškodnino 9 milijonov avstralskih dolarjev (približno 5,5 milijona evrov).²¹

Drug odmeven primer omejitve popravila so omejitve z uporabo programske opreme, ki jih uporablja John Deere na svojih novejših traktorjih, s katerimi kmetom preprečuje, da bi sami popravljali napake. Dodatno John Deere od svojih kupcev zahteva, da ob nakupu podpišejo licenčno pogodbo (EULA – End User Licence Agreement).²² Gre za pogodbo med proizvajalcem programske opreme (*software*) in končnimi uporabniki, s katero se točno določi, kaj smejo kupci početi z blagom.²³ John Deere s pogodbo EULA kmetom prepoveduje skoraj vse oblike popravila in modifikacije kmetijske mehanizacije, kmetje se strinjajo, da lahko samo pooblaščen popraviljavci in trgovci popravljajo oziroma modificirajo novejša modele traktorjev.²⁴

4. Pravica do popravila v pravu EU

V enem izmed poročil Službe Evropskega parlamenta za raziskave so pravico do popravila opredelili kot nejasen koncept, ki lahko pomeni različne stvari. Najpogosteje naj bi se nanašal

¹⁸ Prav tam.

¹⁹ Perzanowski, str. 365.

²⁰ Prav tam.

²¹ Glej Apple hit with \$6.6 million fine in Australia over 'Error 53' fiasco, <<https://www.engadget.com/2018-06-19-apple-australia-fine-error-53.html>> (30. 9. 2024).

²² Mirr, str. 2397.

²³ Prav tam.

²⁴ Prav tam.

na enega izmed naslednjih treh vidikov: (1) na pravico do popravila v času trajanja jamčevalnega roka v primeru neskladnosti blaga, (2) na pravico do popravila po poteku jamčevalnega roka v primeru neskladnosti blaga in (3) na pravico potrošnikov, da blago popravijo sami.²⁵

Število izvedenih popravil je odvisno od vrste blaga, pri čemer so stroški popravila najpomembnejši razlog, zakaj se potrošniki popravilu izogibajo.²⁶ Raziskave kažejo, da potrošniki dajejo prednost izdelkom, ki jih je mogoče zlahka popraviti, vendar je njihova pripravljenost kupiti tak izdelek odvisna od vrste izdelka in načina, kako so jim predstavljene informacije o možnosti popravila.²⁷

Trenutno pogodbeno pravo EU daje potrošnikom pravico do popravila blaga z napakami (neskladnostmi) v času zakonskega jamstva, medtem ko nova generacija pravil o okoljsko primerni zasnovi (Ecodesign) zahteva razpoložljivost nadomestnih delov za določen čas, vsaj za nekatere izdelke.²⁸ Zahteve v zvezi s popravili so vključene tudi v pravila o znaku EU za okolje.²⁹ Evropska komisija načrtuje številne pobude za izboljšanje popravljivosti izdelkov, vključno z zakonodajo o pravici do popravila, o krepitvi moči potrošnikov za zeleni prehod, pobudo za trajnostne izdelke, oblikovalskimi zahtevami za elektroniko in ukrepi, s katerimi bo širši gospodarski kontekst ugodnejši za popravila.³⁰

4.1. Pravica do popravila znotraj obveznega jamstva za skladnost

Evropski potrošniki imajo pravico do popravila neskladnega blaga brez dodatnih stroškov v času trajanja obveznega jamstva za skladnost blaga. Obvezno jamstvo za skladnost blaga v EU ureja SGD, ki je bila v slovenski pravni red prenesena z novim Zakonom o varstvu potrošnikov (ZVPot-1).³¹ SGD je rezultat Strategije za enotni digitalni trg³² Evropske komisije. Okrepila je varstvo potrošnikov in notranji trg glede na naraščajočo digitalizacijo, vendar je le omejeno namenila pozornost drugemu trendu v vzponu v EU – trajnostni potrošnji.³³ Čeprav uvodna izjava 32 SDG poudarja, da je zagotavljanje večje trajnosti blaga pomembno za doseganje bolj trajnostnih vzorcev potrošnje in krožnega gospodarstva, sama direktiva glede na

²⁵ Šajn, str. 1.

²⁶ Prav tam.

²⁷ Prav tam.

²⁸ Prav tam.

²⁹ Prav tam.

³⁰ Prav tam.

³¹ Uradni list RS, št. 130/22.

³² COM(2015) 192 final.

³³ Van Gool, Michel, str. 1.

predhodnico³⁴ ne vsebuje revolucionarnih sprememb v tej smeri. SGD s stopnjo popolne harmonizacije ureja določene vidike prodajne pogodbe med potrošnikom in prodajalcem. Med drugim določa objektivne in subjektivne zahteve za skladnost blaga in jamčevalne zahteve za primere neskladnosti.

SGD podrobno določa subjektivne in objektivne zahteve za skladnost, ki lahko pomagajo potrošnikom pri zahtevkih v zvezi z neskladnostmi, povezanimi s trajnostjo blaga.³⁵ Pomembni sta točki a 6. člena in d prvega odstavka 7. člena SGD. Prva kot subjektivno zahtevo za skladnost določa, da mora blago med drugim imeti lastnosti, kot so dogovorjene v prodajni pogodbi. Slednja določa objektivno zahtevo, da mora blago med drugim imeti značilnosti in lastnosti, vključno s trajnostjo, kot je običajno za tako blago in ob upoštevanju javnih izjav oseb v pogodbeni verigi. Pomemben prispevek omenjenih zahtev je njihov potencial za zmanjšanje tehnološke zastarelosti blaga z digitalnimi elementi.³⁶ V zvezi s trajnostjo blaga z digitalnimi elementi je pomembna novost SGD obveznost posodabljanja – trgovec mora potrošnika obvestiti o posodobitvah in mu jih tudi zagotoviti.

SGD določa štiri zahteve potrošnika v primeru neskladnosti: popravilo, zamenjava, znižanje kupnine in razdor pogodbe. Zamenjava in popravilo sta skupno obravnavana kot vzpostavitev skladnosti blaga. Za vzpostavitev skladnosti lahko potrošnik izbere med popravilom in zamenjavo, razen če izbrani zahtevki ne bi bil izvedljiv ali bi v primerjavi z drugim prodajalcu povzročil stroške, ki bi bili nesorazmerni. Možnost, da potrošniki zahtevajo popravilo, bi morala spodbuditi trajnostno potrošnjo in prispevati k večji trajnosti izdelkov (uvodna izjava 48 SGD). Šele v primerih, ko vzpostavitev skladnosti ni mogoča (oziroma v primerih iz četrtega odstavka 13. člena SGD), je potrošnik upravičen do sorazmernega znižanja kupnine ali razdora pogodbe. SGD in posledično ZVPot-1 določata hierarhijo jamčevalnih zahtevkov, pri čemer sta na prvi ravni potrošniku na voljo popravilo ali zamenjava, na drugi ravni pa sorazmerno znižanje kupnine ali razdor pogodbe. Popravilo mora biti izvedeno brezplačno, v razumnem roku in brez neznatnih nevšečnosti za potrošnika (prvi odstavek 14. člena SGD).

Trenutna ureditev obveznega jamstva za skladnost daje potrošniku pravico do popravila neskladnega blaga brez dodatnih stroškov v času trajanja obveznega jamstva za skladnost blaga. Čeprav je popravilo določeno kot jamčevalni zahtevek na prvi ravni, je v SGD še vedno prostor za izboljšave oziroma ukrepe, ki bi krepili pravico do popravila in trajnostno potrošnjo. Junija 2024 je bila sprejeta nova Direktiva R2R, ki v manjšem obsegu posega tudi v SGD in bo predstavljena v naslednjem poglavju. Vseeno pa je v teoriji mogoče zaslediti dodatne pre-

³⁴ Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij, UL L 171, 7. 7. 1999, str. 12–16.

³⁵ Van Gool, Michel, str. 5.

³⁶ Prav tam, str. 6.

dloge za izboljšave, nekatere izmed njih so bile na voljo državam članicam pri implementaciji SGD v nacionalni pravni red.

Pri obveznem jamstvu za skladnost je zelo pomembno časovno okno, v katerem lahko potrošnik zahteva popravilo (oziroma drug jamčevalni zahtevek). SGD omogoča državam članicam, da ohranijo ali določijo daljši jamčevalni rok, kot ga določa SGD. Daljši jamčevalni roki spodbujajo proizvodnjo bolj trajnostnega blaga, kar privede do manjših eksternalij od proizvodnje novega blaga in odlaganja starega blaga.³⁷ Daljši jamčevalni roki tudi povečujejo verjetnost, da se bo potrošnik odločil za popravilo blaga, namesto da si kupi novo.³⁸ Če se država članica odloči za daljši jamčevalni rok, lahko to stori na tri načine. Določi lahko enoten daljši jamčevalni rok, za kar se je odločila Švedska, ki je določila triletni jamčevalni rok.³⁹ Drugi pristop sta trenutno izbrali Norveška in Islandija, ki sta za blago z življenjsko dobo, precej daljšo od dveh let, določili petletni jamčevalni rok.⁴⁰ Tretji pristop vključuje različne jamčevalne roke, kot je trenutno na Finskem in Nizozemskem, kjer so jamčevalni roki povezani s pričakovano življenjsko dobo kupljenega blaga.⁴¹ Omenjene pristope bi v prihodnje lahko uporabil tudi evropski zakonodajalec pri morebitnih spremembah SGD.

Za uveljavljanje jamčevalnih zahtevkov je morala neskladnost blaga obstajati ob dobavi. Za neskladnost, ki se pokaže v enem letu od dobave, se domneva, da je obstajala že ob dobavi (prvi odstavek 11. člena SGD). SGD je obrnjeno dokazno breme v razmerju s predhodnico (Direktiva 99/44) podaljšala s šest mesecev na eno leto, pri čemer imajo države članice možnost ohranitve oziroma uvedbe dvoletnega obdobja. Z vidika trajnostne potrošnje je daljše obdobje obrnjenega dokaznega bremena pomembno pri boju z zastarelostjo blaga. Vseeno je treba upoštevati tudi interese prodajalcev, za katere bi tako daljši jamčevalni rok kot daljše obrnjeno dokazno breme povzročala višje stroške, ki bi se manifestirali v višjih cenah blaga.⁴² Hkrati bi morebitno daljše obrnjeno dokazno breme lahko potrošnike »spodbudilo«, da s svojim blagom ravnajo manj skrbno.⁴³

Trenutno je popravilo določeno kot jamčevalni zahtevek na primarni ravni in je ekvivalenten zamenjavi. Da bi spodbudil popravilo blaga, bi evropski zakonodajalec lahko v prihodnje popravilo določil kot primarni zahtevek pred zamenjavo. Po zdajšnji ureditvi je potrošnik tisti, ki se odloči med popravilom in zamenjavo, vendar lahko prodajalec zavrne popravilo, če ni

³⁷ Van Gool, Michel, str. 10.

³⁸ Prav tam, str. 11.

³⁹ Prav tam.

⁴⁰ Prav tam.

⁴¹ Prav tam.

⁴² Van Gool, Michel, str. 12.

⁴³ Prav tam.

izvedljivo oziroma bi povzročilo nesorazmerne stroške. Postavi se vprašanje, ali bi lahko pri tehtanju, ali zamenjava v konkretnem primeru povzroči nesorazmerne stroške, upoštevali tudi okoljske vidike. V zvezi s tem je bil že leta 2006 na norveškem vrhovnem sodišču obravnavan primer, ko je prodajalec zavrnil zamenjavo čevljev s polomljeno peto (po šestih tednih od nakupa), ker bi to povzročilo nesorazmerne stroške.⁴⁴ Sodišče je potrdilo, da gre za utemeljen razlog, pri čemer se je izrecno sklicevalo tudi na okoljske razloge – popravilo je tudi bolj okolju prijazna možnost.⁴⁵ Pri morebitnih spremembah SGD bi evropski zakonodajalec prav tako lahko upošteval okoljske razloge pri razmerju med popravilom in zamenjavo.

Kot bolj trajnostna rešitev, ki sicer ni neposredno povezana s popravilom, se pojavlja možnost, da bi prodajalec obveznost zamenjave lahko izpolnil z obnovljenim izdelkom. Obnovitev blaga je postopek, s katerim se rabljeno blago vrne v »kot novo« stanje.⁴⁶ Vključuje sortiranje, pregled, razstavljanje, čiščenje, ponovno obdelavo in sestavljanje ter lahko vključuje kombinacijo starega in novega, saj se lahko zamenjajo deli, ki jih ni mogoče povrniti v prvotno kakovost.⁴⁷ Na nizozemskem sodišču je bilo obravnavano vprašanje, ali je mogoče obveznost zamenjave po SGD izpolniti z obnovljenim izdelkom.⁴⁸ Šlo je za primer, ko se je Apple odločil, da bo neskladno blago zamenjal z obnovljenim, potrošniki pa so trdili, da jim v primeru neskladnosti pripada novo blago. Nizozemsko sodišče se je pri presoji oprlo na sodbo Sodišča EU *Quelle*,⁴⁹ ki se je sicer ukvarjala z vprašanjem, ali se od potrošnika lahko zahteva nadomestilo za uporabo blaga pred zamenjavo. Sodišče EU je odločilo, da potrošniku ni treba plačati nadomestila za običajno uporabo blaga v obdobju pred zamenjavo.⁵⁰ Zamenjava blaga namreč pomeni le, da potrošnik dobi, kar mu pripada od začetka.⁵¹ Terryn navaja, da utemeljitev iz sodbe *Quelle* implicira, da je potrošnik upravičen do novega blaga (in ne obnovljenega blaga) v primeru neskladnosti. Vseeno bi zamenjava z obnovljenim blagom lahko postala bolj trajnostna možnost s primerno spremembo evropske zakonodaje.

4.2. Pravica do popravila po poteku obveznega jamstva za skladnost

Po poteku obveznega jamstva za skladnost (oziroma jamčevalnega roka) prodajalci in proizvajalci po pravu EU niso dolžni popraviti blaga.⁵² Potrošniki nimajo več pravice do popravila

⁴⁴ Terryn, str. 856.

⁴⁵ Prav tam.

⁴⁶ Prav tam, str. 860.

⁴⁷ Prav tam.

⁴⁸ Glej Terryn, str. 860–861.

⁴⁹ Sodba SEU C-404/06, *Quelle*, z dne 17. 4. 2008.

⁵⁰ Možina 2023, str. 22.

⁵¹ Terryn, str. 860.

⁵² Šajn, str. 2.

blaga, čeprav bi bili za popravilo pripravljeni plačati.⁵³ Pogosto se znajdejo v situaciji, ko bi bilo popravilo predrago v primerjavi z nakupom novega blaga, nadomestni deli niso več na voljo ali pa so izdelki zasnovani tako, da popravilo preprosto ni mogoče (primeri, ko so deli blaga zlepljeni skupaj ali nedostopni).⁵⁴

4.2.1. Tržna garancija

V situacijah po poteku jamčevanja bi pomembno vlogo za pravico do popravila in trajnostno potrošnjo lahko imele tržne garancije. Tržne oziroma prostovoljne garancije pomenijo bolj trajnostno možnost, kadar ponujajo bolj trajnostne zahtevke in daljša obdobja garancije kot obvezno jamstvo. Na ravni EU so urejene le v majhnem obsegu, v 17. členu SGD, in sicer le glede ključnih vidikov,⁵⁵ preostalo pa je prepuščeno nacionalnim ureditvam. Ker gre za prostovoljne zaveze garanta – proizvajalca, je od njega odvisno, ali bo ponudil garancijo in pod katerimi pogoji v primerjavi z obveznim jamstvom za skladnost. Spodbuda za proizvajalce, da ponudijo tržno garancijo, je predvsem dejstvo, da s tem trgu signalizirajo kakovost svojega blaga. Vseeno je treba paziti, saj lahko garancije pomenijo tudi manj trajnostno možnost za potrošnika, predvsem kadar se proizvajalci odločijo, da bodo izdelek primarno zamenjali in ne popravili.

SGD je v primerjavi s predhodnico uvedla novost – tržno garancijo trajnosti (prvi odstavek 17. člena SGD). Proizvajalec neposredno odgovarja potrošniku v celotnem obdobju tržne garancije trajnosti za popravilo ali zamenjavo blaga v skladu s 14. členom SGD, kadar potrošniku da tržno garancijo trajnosti za določeno obdobje. Proizvajalec lahko v izjavi o tržni garanciji trajnosti potrošniku ponudi ugodnejše pogoje. SGD definira trajnost kot zmožnost blaga, da ohranja svoje potrebne funkcije in zmogljivosti z običajno uporabo (13. točka 2. člena SGD). Tržna garancija trajnosti pomeni zavezo garanta, da bo potrošniku brezplačno, brez znatnih nevšečnosti in v razumnem roku od uveljavljanja garancije popravil ali zamenjal blago.⁵⁶ SGD se pri tržni garanciji trajnosti sklicuje na pogoje iz 14. člena, kar pomeni, da je od potrošnika odvisno, ali se bo odločil za popravilo ali zamenjavo. Da bi tržna garancija trajnosti pomenila bolj trajnostno možnost v primerjavi z obveznim jamčevanjem in prostovoljno garancijo, bi moralo popravilo imeti prednost pred zamenjavo.

⁵³ Prav tam.

⁵⁴ Prav tam.

⁵⁵ Strojan, str. 73.

⁵⁶ Strojan, str. 90.

4.2.2. Obvezna garancija proizvajalca za tehnično blago

Posebnost slovenske ureditve je enoletna obvezna garancija proizvajalca za tehnično blago, ki je urejena v ZVPot-1 (94.–98. člen ZVPot-1). Seznam blaga, za katero mora proizvajalec izdati enoletno garancijo, je določen s Pravilnikom o blagu, za katero se izda garancija za brezhibno delovanje.^{57, 58}

Proizvajalec mora skladno s 95. členom ZVPot-1 potrošniku zagotoviti garancijski list, navodila za sestavo in uporabo ter seznam pooblaščenih servisov. Zagotavljati mora servis, ki ima pooblastilo proizvajalca za izvajanje servisnih del na blagu ter z njim sklenjeno pogodbo za dobavo nadomestnih delov, če sam ne opravlja te dejavnosti. Proizvajalec mora zagotavljati brezplačno odpravo napak v času garancijskega roka. Prav tako mora proti plačilu zagotavljati popravilo, vzdrževanje blaga, nadomestne dele in priklopne aparate vsaj tri leta po poteku garancijskega roka tako, da servis opravlja sam ali ima sklenjeno pogodbo o servisiranju z drugo osebo. V 98. členu ZVPot-1 je določeno, da obvezna garancija pripada tudi osebam, ki se po ZVPot-1 ne štejejo za potrošnike.

Zahtevki potrošnika so enaki kot pri obveznem jamstvu za skladnost, vendar so v strogi tri-stopenjski hierarhiji.⁵⁹ Primarni zahtevek je popravilo, šele če blago ni popravljeno v 30 do 45 dneh, bo prišlo do zamenjave z enakim, novim in brezhibnim blagom. Obvezna garancija pomeni vsaj z vidika zahtevkov, ki so na voljo potrošniku, bolj trajnostno možnost kot obvezno jamstvo za skladnost blaga, saj daje prednost popravilu pred zamenjavo.

V slovenskem pravu imajo potrošniki (in druge osebe) pravico do popravila proti plačilu za tehnično blago, za katero je določena obvezna garancija, še tri leta po poteku garancijskega roka. Čeprav je obvezna garancija proizvajalca za tehnično blago relikv jugoslovanskega sistema in je smiselnost njene ohranitve v ZVPot-1 vprašljiva,⁶⁰ pomeni glede na pravico do popravila ravno to, za kar se gibanje zavzema. Poleg obveznosti brezplačne odprave napak znotraj garancijskega roka vsebuje tudi določbe o nadomestnih delih, vzdrževanju in servisu blaga po poteku garancijskega roka. Spominja na ureditev obveznosti popravila v novi Direktivi R2R, ki bo predstavljena v nadaljevanju.

⁵⁷ Uradni list RS, št. 142/22.

⁵⁸ Gre za blago iz naslednjih kategorij: proizvodi za gospodinjsko in podobno uporabo; proizvodi avtomobilске in podobne industrije; stroji in naprave za kmetijstvo in za obdelavo majhnih površin; proizvodi informacijske tehnologije; športna oprema in rekviziti; proizvodi s področja radiokomunikacij, avdio- in videotehnike ter naprave, ki se nanje priključujejo; elektro-medicinski pripomočki, namenjeni osebnim uporabi; naprave za varstvo pred požarom; čistilne naprave; male kurilne naprave.

⁵⁹ Weingerl, str. 132.

⁶⁰ Glej Možina 2011 in Strojjan.

4.3. Pravica potrošnikov, da blago popravijo sami

V pravu EU proizvajalci nimajo obveznosti zagotavljanja tehničnih informacij in nadomestnih delov potrošnikom. Pravico dostopa do tehničnih informacij in nadomestnih delov imajo samo poklicni popraviljavci, in še to le za določeno vrsto izdelkov.

Ukrepe za olajšanje popravila je mogoče najti tudi v zakonodaji EU o zahtevah za proizvode. Zakonodaja o homologaciji avtomobilov od leta 2007 od proizvajalcev avtomobilov zahteva, da neodvisnim popraviljavcem zagotovijo neomejen dostop do diagnostične opreme ter informacij o vzdrževanju in popravilih.⁶¹ Ukrepi za zagotavljanje razpoložljivosti nadomestnih delov in priročnikov za popravila so bili uvedeni v okviru nove generacije izvedbenih aktov o okoljsko primerni zasnovi. Direktiva 2009/125/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o vzpostavitvi okvira za določanje zahtev za okoljsko primerno zasnovo izdelkov, povezanih z energijo⁶² določa vseevropska pravila za izboljšanje okoljske učinkovitosti izdelkov, vendar je bila do leta 2019 osredotočena na energetske učinkovitost.⁶³ Junija 2024 je bila sprejeta nova Uredba (EU) 2024/1781 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o vzpostavitvi okvira za določitev zahtev za okoljsko primerno zasnovo za trajnostne izdelke, spremembi Direktive (EU) 2020/1828 in Uredbe (EU) 2023/1542 ter razveljavitvi Direktive 2009/125/ES (Uredba Ecodesign),⁶⁴ ki je nadomestila Direktivo o okoljski zasnovi izdelkov.

Novi izvedbeni akti o na primer strežnikih in izdelkih za shranjevanje podatkov, pralnih in pomivalnih strojih, hladilnikih in elektronskih zaslonih (televizorjih in monitorjih) od proizvajalcev zahtevajo, da zagotavljajo nadomestne dele še določeno število let po tem, ko je bil zadnji izdelek dan na trg (na primer deset let za pralne stroje in sedem let za hladilnike), da naročene dele dobavijo v 15 dneh in da dajo informacije o vzdrževanju, vključno s priročniki, na voljo poklicnim popraviljavcem.⁶⁵ Evropska komisija je leta 2023 izdala izvedbeno uredbo o določitvi zahtev za okoljsko primerno zasnovo pametnih telefonov, mobilnih telefonov, ki niso pametni telefoni, brezžičnih telefonov in preklopnih tabličnih računalnikov.⁶⁶ Tako je

⁶¹ Šajn, str. 4.

⁶² UL L 285, 31. 10. 2009, str. 10–35.

⁶³ Šajn, str. 4.

⁶⁴ UL L 1781, 28. 6. 2024.

⁶⁵ Prav tam.

⁶⁶ Uredba Komisije (EU) 2023/1670 z dne 16. junija 2023 o določitvi zahtev za okoljsko primerno zasnovo pametnih telefonov, mobilnih telefonov, ki niso pametni telefoni, brezžičnih telefonov in preklopnih tabličnih računalnikov v skladu z Direktivo 2009/125/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter spremembi Uredbe Komisije (EU) 2023/826, C/2023/3538, UL L 214, 31. 8. 2023, str. 47–93.

zdaj tudi za to vrsto blaga določeno, katere nadomestne dele morajo proizvajalci dati na voljo poklicnim popraviljavcem in za koliko časa.

5. Direktiva o skupnih pravilih za spodbujanje popravila blaga (Direktiva R2R)

Junija 2024 je bila sprejeta nova Direktiva R2R, s katero se uresničuje prednostna naloga Evropske komisije glede zelenega prehoda in cilja trajnostne potrošnje. Njen cilj je spodbuditi popravilo in ponovno uporabo, kadar je blago z napako mogoče popraviti ali obnoviti, v okviru zakonskega jamstva ali zunaj njega. Skladno s 1. členom zagotavlja visoko raven varstva potrošnikov in okolja. Uvaja oziroma ureja pravico do popravila za potrošnike tako znotraj jamčevanja za neskladnosti blaga kot zunaj njega. Države članice morajo Direktivo R2R implementirati v nacionalne pravne rede do 31. 7. 2026.

5.1. Spremembe SGD

Znotraj sistema obveznega jamstva za skladnost blaga Direktiva R2R spreminja SGD. Gre za 16. člen Direktive R2R, ki uvaja manjše spremembe 7., 10., 13. in 14. člena SGD.

Točka d prvega odstavka 7. člena SGD (objektivne zahteve za skladnost) je dopolnjena tako, da je med značilnosti in druge lastnosti, ki jih mora izpolnjevati blago, izrecno dodana popravljivost, kot je običajno za tako blago in ob upoštevanju javnih izjav oseb v pogodbeni verigi.

Člen 10 SGD, ki ureja odgovornost prodajalca, je bil dopolnjen na treh mestih. Prvič, za primere, ko se za vzpostavitev skladnosti blaga izvede popravilo (skladno z drugim odstavkom 13. člena SGD), se bo jamčevalni rok za to popravljeno blago enkratno podaljšal za dvanajst mesecev. To je nov drugi a odstavek (2a) 10. člena SGD. Drugič, za omenjeno podaljšanje jamčevalnega roka Direktiva R2R državam članicam omogoča, da določijo daljši rok (dopolnitev tretjega odstavka 10. člena SGD). Tretjič, Direktiva R2R predvidi ureditev tudi za tiste države članice, ki so pri prenosu SGD izkoristile možnost, da določijo oziroma ohranijo daljši jamčevalni rok, ali so določile samo rok za uveljavljanje jamčevalnih zahtevkov. To je nov peti a odstavek (5a), ki določa, da lahko te države članice glede podaljšanja jamčevalnega roka po popravilu ravnajo drugače, dokler zagotovijo, da je odgovornost prodajalca oziroma rok za uveljavljanje jamčevalnih zahtevkov v primeru popravila vsaj enakovreden trem letom.

Členu 13 SGD, ki ureja jamčevalne zahtevke v primeru neskladnosti, je dodan nov drugi a odstavek (2a), ki prodajalcu nalaga obveznost obvestitve potrošnika o njegovi pravici izbire med popravilom in zamenjavo ter o možnosti podaljšanja jamčevalnega roka po popravi-

lu. Prvotni Predlog Direktive R2R⁶⁷ je predvidel le eno spremembo SGD, in sicer naj bi bil drugemu odstavku 13. člena SGD dodan stavek: »Z odstopanjem od prvega stavka tega odstavka mora prodajalec, kadar so stroški zamenjave enaki ali višji od stroškov popravila, za vzpostavitev skladnosti blaga to blago popraviti.« S tem je prvotni predlog dal prednost popravilu pred zamenjavo, vendar v sami Direktivi R2R in v usklajenem predlogu⁶⁸ te spremembe ni več mogoče zaslediti.

Zadnja sprememba SGD se nanaša na 14. člen, ki ureja popravilo in zamenjavo blaga. Prvega odstavku sta dodana dva pododstavka. Prvi uvaja možnost, da prodajalec za čas popravila potrošniku brezplačno v izposojno ponudi nadomestno blago, kar vključuje obnovljeno blago, sploh kadar ima potrošnik potrebo, da ima blago stalno na voljo. Drugi pododstavek uvaja možnost prodajalca, da obveznost zamenjave na izrecno zahtevo potrošnika izpolni z obnovljenim blagom. Glede definicije obnove se Direktiva R2R sklicuje na Uredbo Ecodesign, ki je bila prav tako sprejeta junija 2024. Obnova pomeni dejavnosti, ki se izvajajo za pripravo, čiščenje, testiranje, servisiranje in po potrebi popravilo izdelka ali zavrženega izdelka, z namenom obujanja njegove učinkovitosti ali funkcionalnosti v okviru predvidene uporabe in ravni učinkovitosti, kot so bile predvidene v fazi zasnove, ko je bil izdelek dan na trg (18. točka 2. člena Uredbe Ecodesign).

5.2. Obveznost popravila

Poleg omenjenih sprememb SGD, ki vplivajo na popravilo v času obveznega jamčevanja za skladnost, uvaja Direktiva R2R nov sklop pravic in orodij za potrošnike po izteku obveznega jamstva, da bi popravilo zanje postalo enostavna in dostopna možnost. Direktiva se bo uporabljala za popravilo blaga, ki ga kupijo potrošniki, v primeru napake blaga, ki se pojavi ali postane očitna zunaj okvira odgovornosti prodajalca na podlagi SGD. Direktiva ureja področje s stopnjo popolne harmonizacije, saj državam članicam ne omogoča, da v svoji nacionalni zakonodaji ohranijo ali vanjo uvedejo določbe, ki odstopajo od direktive (3. člen Direktive R2R).

V 5. členu Direktive R2R je uvedena obveznost popravila s strani proizvajalca. Potrošniki imajo pravico, da od proizvajalcev zahtevajo popravilo izdelkov, ki so na podlagi prava EU tehnično popravljivi, kot so na primer pralni stroji ali TV-aparati. Gre za blago, za katero so v pravnih aktih EU, navedenih v Prilogi II Direktive R2R, določene zahteve glede popravljivosti, in sicer v obsegu teh zahtev. Torej ne gre za obveznost popravila vsega, temveč le omejene-

⁶⁷ Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o skupnih pravilih za spodbujanje popravila blaga in o spremembi Uredbe (EU) 2017/2394 ter direktiv (EU) 2019/771 in (EU) 2020/1828, COM/2023/155 final.

⁶⁸ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on common rules promoting the repair of goods and amending Regulation (EU) 2017/2394, Directives (EU) 2019/771 and (EU) 2020/1828 [2023/0083 (COD)] - Letter to the Chair of the IMCO Committee of the European Parliament.

ga kroga blaga. Med tehnično popravljivo blago, navedeno v Prilogi II, spadajo gospodinjski pralni in pralno-sušilni stroji, gospodinjski pomivalni stroji, hladilni aparati, elektronski prikazovalniki, varilna oprema, sesalniki, strežniki in izdelki za shranjevanje podatkov, mobilni telefoni, brezžični telefoni in preklopni tablični računalniki, gospodinjski sušilni stroji in blago, ki vsebuje baterije za lahka vozila. Obveznost popravila je omejena z zahtevami glede popravljivosti, določenimi v izvedbenih uredbah Evropske komisije za posamezne vrste blaga.

Skladno s prvim odstavkom 5. člena Direktive R2R proizvajalec tega blaga ni dolžen popraviti, če popravilo ni mogoče. Za izpolnitev svoje obveznosti popravila lahko sklene pogodbo s podizvajalci. S tem se bo zagotovilo, da bodo imeli potrošniki vedno na voljo nekoga, na kogar se lahko obrnejo, ko se odločijo za popravilo svojih izdelkov, proizvajalce pa se bo spodbudilo k razvoju bolj trajnostnih poslovnih modelov. Popravilo se mora izvesti brezplačno ali po razumni ceni, v razumnem času, proizvajalec pa lahko v vmesnem času potrošniku brezplačno ponudi nadomestno blago. V primerih, ko popravilo ni mogoče, lahko proizvajalec potrošniku ponudi obnovljeno blago. Proizvajalci ne smejo zavrniti popravila izdelkov, navedenih v Prilogi II, izključno zato, ker je bilo prejšnje popravilo izvedeno s strani drugih popraviljavcev ali drugih oseb. Potrošniki lahko zahtevajo popravilo pri kateremkoli popraviljavcu po svoji izbiri. Drugače od SGD, ki ureja jamčevalne zahtevke potrošnika nasproti prodajalcu (vključno s popravilom), je nova direktiva uvedla obveznost popravila proizvajalca za omenjene vrste blaga.

Obveznost popravila je primarno naložena proizvajalcem. Tretji odstavek 5. člena Direktive R2R ureja primere, kadar ima proizvajalec sedež zunaj EU. V takih primerih obveznost popravila izpolni njegov pooblaščen zastopnik v EU. Kadar proizvajalec nima pooblaščenega zastopnika znotraj EU, izpolni obveznost uvoznik blaga. V primerih, ko ni uvoznika, izpolni obveznost popravila distributer. Vsi izmed omenjenih akterjev lahko za izpolnitev obveznosti popravila sklenejo pogodbo s podizvajalci.

V Direktivi R2R so predvideni tudi ukrepi za spodbujanje popravila pri nepooblaščenih popraviljavcih oziroma potrošnikov, da sami popravijo blago. V 5. členu Direktive R2R je namreč določeno tudi, da morajo proizvajalci, ki dajejo na voljo nadomestne dele in orodja za blago iz Priloge II, te ponuditi po razumni ceni, ki ne odvraca od popravila. Prav tako proizvajalci ne smejo uporabljati nobenih pogodbenih klavzul, strojne ali programske opreme, ki ovirajo popravilo izdelkov, navedenih v Prilogi II, razen če so utemeljene z legitimnimi in objektivnimi dejavniki, vključno z varstvom pravic intelektualne lastnine na podlagi prava EU in nacionalnega prava. Proizvajalci zlasti ne smejo neodvisnim popraviljavcem preprečevati uporabe originalnih ali rabljenih nadomestnih delov, združljivih nadomestnih delov in nadomestnih delov, narejenih s 3D-tiskom, kadar so ti nadomestni deli skladni z zahtevami prava EU ali nacionalnega prava. Proizvajalci ne smejo zavrniti popravila blaga zgolj zato, ker so predhodno popravilo izvedli drugi popraviljavci ali druge osebe. Potrošniki lahko zahtevajo popravilo od kateregakoli popraviljavca po lastni izbiri.

Peti odstavek 5. člena določa tudi, da morajo proizvajalci (oziroma kjer je uporabljivo, pooblaščen predstavniki, uvozniki ali distributerji) zagotoviti, da lahko potrošniki na prosto dostopnem spletnem mestu dostopajo do informacij o okvirnih cenah popravila blaga iz Priloge II.

Deveti odstavek 5. člena Direktive R2R predvidi možnost Evropske komisije, da sprejema delegirane akte za spremembo Priloge II oziroma za posodobitev seznama pravnih aktov EU, ki določajo zahteve glede popravljivosti. S tem je predvidena možnost razširitve kroga blaga, za katerega velja obveznost popravila.

5.3. Drugi ukrepi

Poleg obveznosti popravila uvaja Direktiva R2R še nekatere druge ukrepe za približanje popravila potrošnikom. V 4. členu je urejen evropski obrazec z informacijami o popravilu, ki ga bodo popraviljavci lahko brezplačno zagotovili potrošniku. Popraviljavci morajo potrošnikom zagotoviti ključne informacije o popravilu, za kar lahko prostovoljno uporabijo standardiziran evropski obrazec, ki je del Priloge I k direktivi. Namen obrazca je zagotoviti preglednost pogojev glede popravila in cen ter potrošnikom olajšati primerjavo ponudb za popravilo. Direktiva R2R navaja, katere informacije se zagotovijo v obrazcu. Popraviljavec ne sme spreminjati pogojev popravila iz obrazca v obdobju 30 koledarskih dni, odkar je bil obrazec zagotovljen potrošniku. Kadar potrošnik znotraj roka sprejme pogoje iz obrazca, je popraviljavec dolžan izvesti popravilo pod temi pogoji. S pravilno izpolnitvijo obrazca naj bi večjo pravno varnost pridobili tudi proizvajalci, saj se šteje, da so izpolnili določene pravne obveznosti v zvezi z zagotavljanjem informacij, ki jih našteva šesti odstavek 4. člena Direktive R2R.⁶⁹

V 7. členu Direktive R2R je uvedena evropska spletna platforma za popravila, ki bo potrošnike povezovala s popraviljavci in prodajalci obnovljenega blaga na njihovem geografskem območju. Sestavljena bo iz nacionalnih razdelkov, ki uporabljajo skupni spletni vmesnik, in bo vključevala povezave do nacionalnih spletnih platform za popravilo. Skupni spletni vmesnik bo razvila Evropska komisija do 31. 7. 2027. Države članice morajo vzpostaviti nacionalni razdelek na evropski spletni platformi, razen če imajo vsaj eno nacionalno spletno platformo, javno ali zasebno, ki pokriva njihovo celotno ozemlje. V tem primeru evropska spletna platforma vključuje povezave do takšnih nacionalnih platform. Platforma bo omogočila iskanje

⁶⁹ To so obveznosti glede informacij v zvezi z glavnimi značilnostmi storitve popravila iz členov 5(1)(a), 6(1)(a) Direktive 2011/83/EU ter 22(1)(j) Direktive 2006/123/ES; obveznosti glede informacij v zvezi z identiteto popraviljavca in njegovih kontaktnih podatkov iz členov 5(1)(b), (6)(1)(b)(c) Direktive 2011/83/EU, 22(1)(a) Direktive 2006/123/ES ter 5(1)(a)(b)(c) Direktive 2000/31/ES; obveznosti glede informacij v zvezi s ceno iz členov 5(1)(c), 6(1)(e) Direktive 2011/83/EU ter 22(1)(i), 22(3)(a) Direktive 2006/123/ES; obveznosti glede informacij v zvezi z ureditvami za izvedbo in časom izvedbe storitve popravila iz členov 5(1)(d), 6(1)(g) Direktive 2011/83/EU.

po lokacijah in standardih kakovosti, kar bo potrošnikom olajšalo iskanje popraviljavcev in ponudb za popravilo, hkrati se bo povečala prepoznavnost popraviljavcev.

6. Sklep

Pravica do popravila postaja v EU vse pomembnejša tudi glede na trajnostni razvoj. V pravu EU imajo potrošniki pravico do popravila neskladnega blaga brez dodatnih stroškov s strani prodajalca znotraj jamčevalnega roka v okviru obveznega jamstva za skladnost. Pravico dostopa do tehničnih informacij in nadomestnih delov imajo samo poklicni popraviljavci, in še to le za določeno vrsto izdelkov. Z implementacijo nove Direktive R2R bodo potrošniki imeli omejeno pravico do popravila tudi po poteku jamčevalnega roka za tehnično popravljivo blago v okviru zahtev iz izvedbenih aktov, sprejetih na podlagi Direktive o okoljski zasnovi.⁷⁰ Direktiva R2R je prinesla ukrepe za spodbujanje popravila pri nepooblaščenih popraviljavcih in popravila s strani samih potrošnikov. Vsi omenjeni ukrepi spodbujajo popravilo blaga, kar podaljšuje njegovo življenjsko dobo in prispeva k bolj trajnostni potrošnji. Pomembne pri trajnostni potrošnji so lahko poleg obveznega jamstva za neskladnost blaga in obveznosti popravila iz Direktive R2R tudi prostovoljne garancije, kadar potrošniku ponujajo bolj trajnostne pogoje.

Literatura

- GAMBINO, Alexandar Joseph. Right to Repair: Whose Right Is It Anyway?. *Transactions: The Tennessee Journal of Business Law*, 2023, letn. 25, št. 1, str. 125–164.
- MAK, Vanessa, TERRYN, Evelyne. Circular Economy and Consumer Protection: The Consumer as a Citizen and the Limits of Empowerment Through Consumer Law. *Journal of Consumer Policy*, 2020, letn. 43, št. 1, str. 227–248.
- MIRR, Nicholas A. Defending the Right to Repair: An Argument for Federal Legislation Guaranteeing the Right to Repair. *Iowa Law Review*, 2020, letn. 105, št. 5, str. 2393–2428.
- MOŽINA, Damjan. Potrošniška prodajna pogodba in pogodba o dobavi digitalne vsebine in digitalnih storitev: prenos direktiv 2019/771 in 2019/770 v slovensko pravo. *Pravni letopis*, 2023, št. 2, str. 9–37.
- MOŽINA, Damjan. Obvezna garancija za brezhibno delovanje. *Pravna praksa*, 2011, letn. 30, št. 5, str. 9–11.
- PERZANOWSKI, Aaron. Consumer Perceptions of the Right to Repair. *Indiana Law Journal*, 2021, letn. 96, št. 2, str. 361–394.
- STROJAN, Lucija. Vrste in značilnosti garancij v ZVPot-1. *Pravni letopis*, 2023, št. 2, str. 71–94.

⁷⁰ Oziroma v prihodnje v okviru zahtev iz izvedbenih aktov, sprejetih na podlagi Uredbe Ecodesign.

- ŠAJN, Nikolina. *Right to repair*. European Parliamentary Research Service Briefing, 2022, <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698869/EPRS_BRI\(2022\)698869_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698869/EPRS_BRI(2022)698869_EN.pdf)> (30. 9. 2024).
- TERRY, Evelyne. A Right to Repair? Towards Sustainable Remedies in Consumer Law. *European Review of Private Law*, 2019, letn. 27, št. 4, 2019, str. 851–873.
- TONNER, Klaus, MALCOM, Rosalind. *How an EU Lifespan Model Could Be Implemented Across the European Union*. European Parliament Study, Brussels, 2017, <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583121/IPOL_STU\(2017\)583121_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583121/IPOL_STU(2017)583121_EN.pdf)> (30. 9. 2024).
- VAN GOOL, Elias, MICHEL, Anaïs. The New Consumer Sales Directive 2019/771 and Sustainable Consumption: Critical Analysis, 2020, <<https://ssrn.com/abstract=3732976>> (30. 9. 2024).
- WEINGERL, Petra. Sustainability, the Circular Economy and Consumer Law in Slovenia. *Journal of European Consumer and Market Law*, 2020, letn. 9, št. 3, str. 129–132.